

Valtionosuusjärjestelmän uudistaminen 2015

KH 11 §

Selostus: Valtionvarainministeriön Kunta- ja aluehallinto-osasto pyytää kuntien mahdollisia kommentteja valtionosuusuudistusehdotuksesta. Kommentteja pyydetään 17.1.2014 mennessä. Kunnille varataan mahdollisuus kommentoida Hallinnon- ja aluekehityksen ministerityöryhmän käsittelemiä valtionosuusuudistuksen laskentakriteereitä ja kuntakohtaisia koelaskelmia. Selvitysmies toivoo kuntien kommentoivan alustavaa ehdotusta ja ottavan kantaa erityisesti ehdotuksen järjestelmän sisältöön, kriteereihin ja laskentaperusteisiin.

Valtionosuusjärjestelmä uudistetaan osana kuntarakenneuudistusta. Uudistuksen tavoitteena on järjestelmän yksinkertaistaminen ja selkeyttäminen. Lisäksi järjestelmän kannustavuutta parannetaan. Selkein muutos näkyy esitetyn uuden valtionosuuden määräytymisperusteissa/kriteereissä. Nykyinen malli rakentuu 48 kriteerille ja 3 lisäosaan. Esitetyssä mallissa on peruspalveluissa 8 kriteeriä ja 3 lisäosaa. Kriteereissä sairastavuuden painoarvo kasvaa merkittävästi entiseen verrattuna.

Valtionosuusuudistuksen ja siihen liittyvän verotuloihin perustuvan tasauksen keskeiset pääperiaatteet ja laskentakriteerit, sekä muutokset ovat tiivistetysti seuraavat:

1. Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus

- tasausraja 100 % (nykyisin 91.86 %)
- tasauslisä 80 % (nykyisin 100 %)
- tasausvähennys 30 % lisättynä tasausrajan ylittävän osan luonnollinen logaritmi > tasausvähennys liukuva (nykyisin kiinteä 37 %)
- tulojen tasaukseen siirretään 700 milj. euroa (kustannusten tasauksesta, euroa/as tasasuuruudesta kuntien omarahoitusosuutta kasvattamalla)

2. Laskennallisiin kustannuksiin sisältyvät erät:

- *ikä rakenne ja sairastavuus* (painot THL:n ja VATTin selvityksistä, muutettu ikärakenteen ja sairastavuuden perusteella jaettavia kokonaissummia)
- *työttömyysaste* (kunnan kerroin = kunnan työttömyysaste/koko maan keskiarvo)
- *kaksikielisyys* (kaksikielisille kunnille = kaksikielisyyden hinnasta 7 % koko asukasluvun perusteella ja 93 % ruotsinkielisen väestön perusteella, asukasluvun perusteella jaetaan n. 35 % ja ruotsinkielisten perusteella 65 % koko summasta)

- *vieraskielisyys* (kunnan kerroin = kunnan vieraskielisten osuus vähennettynä sen kunnan osuudella, jonka osuus on maan alin)
- *asukastiheys* (kunnan kerroin = koko maan keskiarvo/kunnan asukastiheys, kerroin rajattu maksimissaan 20:een)
- *saaristo* (varsinaisille saaristokunnille = asukasluvun perusteella ja saaristokunnalle, jonka asukaista vähintään puolet asuu ilman kiinteää tieyhteyttä mantereeseen = korotus on kolminkertainen)
- *koulutustausta* (kunnan kerroin = ilman tutkintoa olevien 30 – 54-vuotiaiden osuus vastaavasta ikäluokasta vähennettynä sen kunnan osuudella, jonka osuus on maan alin)

3. Lisäosat

- *syryjäisyys* (syryjäisyyslulun perusteella, jos syryjäisyysluku on yli 1,5 = kunnan kerroin on kolminkertainen)
- *saamelaisten kotiseutualueen lisä* (saamelaisten kotiseutualueen kunnille = asukaslulun perusteella kerrottuna saamenkielisten osuudella koko väestöstä)
- *työpaikkaomavaraisuus* (kunnan kerroin = kunnan työpaikkaomavaraisuus vähennettynä sen kunnan osuudella, jonka osuus on maan alin)

Alustavan laskelmaan mukaan uusi valtiosuusmalli toisi Enonkosken kunnalle 80 euroa/asukas enemmän valtiosuutta kuin nykyinen malli.

Kokousedustajille jaetaan kopiona kuntakohtaisten valtiosuuslaskelmien vertailusta. Koko aineisto löytyy valtiorvarainministeriön sivuilta osoitteesta:

http://www.vm.fi/vm/fi/03_tiedotteet_ja_puheet/01_tiedotteet/20131212Valtio/n_ame.jsp.

(Valmistelija kunnanjohtaja, kari.kuuramaa(at)enonkoski.fi, p. 044 345 3012)

Kunnanjohtajan päätösehdotus: Kunnanhallitus päättää antaa seuraavan kommentin valtiosuusuuuudistusesityksestä:

Yleisesti

Kokonaisuutena ottaen uusi järjestelmä on hyvä ja onnistuu tavoitteissaan. Järjestelmä lisää kannustavuutta, koska kriteerit perustuvat kustannusten laskennalliseen keskiarvoon. Tällöin kunnan tuottaessa palvelun alle laskennallisen kustannuksen, saa se hyödyn itselleen.

Uudistus on myös onnistunut siinä mielessä, että malli on huomattavasti yksinkertaisempi ja selkeämpi kuin vanha. Kriteerit ovat selkeät ja hyväksyttävät.

Kriteerit / laskentaperusteet

Sairastavuuden painoarvon lisääntyminen on hyvä ja sekä ikärakenteen, että sairastavuuden pohjautuminen asiantuntijaselvityksiin.

Erittäin hyvää uudistuksessa on saaristaisuuden huomioiminen kriteereissä. Laskentaperusteessa korotus on kolminkertainen, mikäli ilman kiinteä tieyhteyttä on asukkaista vähintään puolet. Kolmikertaisen tuen asukaspohjavaadetta pitäisi alentaa, koska palvelujen järjestäminen ilman kiinteää tieyhteyttä on ylipäättään suurempia kustannuksia aiheuttavaa.

Työpaikkaomavaraisuus on erinomainen laskentaperuste ja voi parhaimmillaan tuoda kuntien välille tervettä elinkeinopoliittista kilpailua. Pahimmillaan voi kuitenkin johtaa epäterveeseen kilpailuasetelmaan eripuraisilla seutukunnilla ja eri kokoluokan kuntien välillä.

Päätös: Esitys hyväksyttiin.

KH 86 §

Selvitysmies on valmistellut luonnoksen hallituksen esitykseksi, jonka mukaisesti hän ehdottaa järjestelmää uudistettavan. uudistuksessa on otettu huomioon kuntien aiemmat kommentit. Valtionosuuslaskelmat on myös päivitetty vuoden 2014 valtionosuusmäärien tasolle.

Valtionvarainministeriö pyytää kunnilta ja muilta tahoilta lausuntoa selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi ja kiinnittämään lausunnoissaan huomiota erityisesti seuraaviin asiakokonaisuuksiin:

- ehdotettaviin kriteereihin
- ikäryhmien ja sairastavuuden painoihin
- muiden kriteereiden painoihin
- määräytymisperusteiden laskentaperiaatteisiin
- verotuloihin perustuvaan valtionosuuksien tasaukseen
- siirtymätasauksen keston ja porrastukseen

Lausunnot pyydetään toimittamaan 4.4.2014 mennessä.

Kopiona jaetaan kuntakohtainen laskelma. Muilta osin materiaalia käydään läpi kokouksessa. Materiaali on katsottavissa valtionvarainministeriön nettisivuilla seuraavan linkin kautta:

http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/03_muut_asiakirjat/20140204_Valtio/name.jsp.

Tässä luonnoksessa hallituksen esitykseksi ei ole tehty muutoksia aiempaan valtionosuusuudistusehdotukseen verrattuna.

Kunnanjohtajan päätösehdotus: Kunnanhallitus päättää, ettei Enonkosken kunnalla ole lisättävää/muutettavaa asiasta aiemmin lausuttuun.

Päätös: Päätösehdotus hyväksyttiin.
